

הבגדים כהלכה

בדבר חובת הזהירות מרכישת ולבישת בגדים שיש בהם חשש שעטנז,
הנתונים ההלכתיים והעובדתיים בשטח הביגוד בזמנינו
והחובה להישמר ולהזהר לבל ניכשל, חלילה, באיסורי תורה מדי יום

יו"ל ע"י "בית הדין לענייני שעטנז"

ו"ועד הכשרות או.קיי." ©

לקראת פרשת אחרי-מות קדושים

לסדר "ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך"

התשע"ב

בית הדין לענייני שעטנז - רח' דבורה הנביאה 15, ב"ב - 03-5700279 / 03-5791032

ועד רבנים ארצי: הרב נתן קופשניץ, רב שכונת מנוחה ונחלה בית שמש הרב שמואל דוד גרוס, רב דחסידי גור אשדוד הרב יהושע נויבירט, בית וגן ירושלים הרב יעקב מאיר זוננפלד, רב רכסים הרב מאיר קסלר, רב אב"ד קרית ספר - מודיעין עילית	בית הדין - הרבנים הגאונים: הרב עזריאל אויערבאך, רב חניכי הישיבות בית וגן ירושלים הרב יהודה סילמן, חבר בד"ץ הגר"נ קרליץ בני ברק הרב יעקב מאיר שטרן, מו"צ בבית הוראה של הגר"ש ואזנר בני ברק הרב יעקב תופיק, רב העיר ביתר
--	--

לאחרונה נמצא שעטנז בהרבה סדרות של חליפות מחו"ל.
המוכרים מטעים את הציבור שאין בבגד חשש שעטנז בגלל הסתמכות המוכרים
על בדיקות מדגמיות, ובדיקות של מעבדות לא מוסמכות, והדבר מביא להכשלת
הציבור בלבוש שעטנז.

הננו מודיעים כי ע"פ הלכה אין לסמוך על בדיקת מדגם, ועל כן בגד הטעון בדיקה,
שאינן עליו תווית של מעבדה מוסמכת כי נקי מחשש שעטנז, יש למסרו לבדיקה
במעבדה מוסמכת ואין ללבשו על סמך הבטחת המוכרים שאין בו שעטנז.
ובזכות הזהירות מאיסורים נזכה להשמר מכל מכשול, ויתקבלו תפילותינו ברצון
וימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה.

וע"ז בעה"ח

ניסים קרליץ

שמואל הלוי וואזנר

מעבדות לבדיקת שעטנז

03-6192632	הרב שך 18	מעבדה עירונית	בני ברק
02-5371021	מאה שערים 6	מלב"ש	ירושלים
02-5374641	חנה 5	בגדי ישע	
03-9170517 ; 050-4129626	ר' חייא 17/2	אליצור	אלעד
052-7663411	נחל לכיש 21/10 (רב"ש)	כהן	בית שמש
02-5808339	מפעל הש"ס 25/2	גולדנסון	ביתר
08-6438469	דוד אלעזר 14/6	לחייני	באר שבע
08-9741013	חפץ חיים 7	שלאס	קרית ספר
08-9391139	מנוחה ונחלה 7		רחובות
08-9960595	47	מנוביץ	תפרח

הקדמה

חלפו עברו להם ימי פסח הקדושים, בו עמלנו כולנו לבער, לבטל ולהפקיר את כל החמץ שברשותנו. קיום מצוות השי"ת והעמידה האיתנה על כל תג ותג בתורתנו הק' הינה בראש מעיינינו, ומשום כך עשינו את כל אשר לאל דינו לבער את החמץ ולקיים את רצון ה' ע"פ כל כללי ופרטי ההלכה, דקדוקיה וחומרותיה. שהרי בני תורה אנו, וכבני תורה ועמליה - שומה עלינו לדקדק בקיום התורה"ק ומצוותיה, וע"כ נשמרנו ונזהרנו עד למאוד מאד מכל חשש רחוק של "משהו חמץ".

יחד עם הדקדוק המופלג והנאצל של שלומי אמוני ישראל בקיום מצוות "תשביתו", והריחוק הרב מאיסורי "בל יראה ובל ימצא", הרי הקפדנו ודקדקנו עד למאוד שכל דבר מאכל שיכנס לפינו, בחג הפסח בפרט ובכל השנה בכלל, יהיה כשר בתכלית הכשרות, כדת וכדין, למהדרין מן המהדרין, כרצון השי"ת. וכך עמלים אנו, בני התורה ועמליה בטהרה, להישמר ולהיזהר מכל ספק איסור ועוון, כאשר לכך נבראנו, לעשות רצון קונינו ית"ש, ללא פשרות והיתרים, מבלי להקל ראש באושיות התורה והמצווה.

- ישנו איסור, לאו דאורייתא, המפורש בתורה"ק, בפרשת השבוע פ' קדושים.

התורה"ק מצווה עלינו: "ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך". איסור דאורייתא, אשר איתא במשנה (כלאים פ"ט משנה ב') שהעובר עליו חלילה, "נלוז ומליז הוא את אביו שבשמים עליו", ופירש הרמב"ם (בפיהמ"ש שם) "שנוטה הוא מן האמת ומרחיק רחמי הקב"ה ממנו, ועובר מצוה שציווה הקב"ה, בדבר שאין בו תאוה שתכריחהו, וזה עוון גדול".

הלושב בגד שעטנו, כך כתב רבנו הרקנאטי, (בפ' קדושים), מתעכבים תפילותיו ואינם עולים לשערי מרום, ה"י, כאשר המלאך המקבל התפילות דוחה את תפילתו וזורקה, ותפילתו אינה נכללת בתפילותיהם של עם ישראל. הוא כותב כי "שעטנו" הם אותיות "שטן" "עז", ו"עז" הם ר"ת "עבודה זרה". והשטן שולט עליו ונוקם בו, ה' ישמור וירחם.

הנה רבים וטובים מאתנו, המדקדקים על קלה כבחמורה, מעלימים עיניהם ואינם חשים, בשוגג כמובן ומחוסר ידיעה נאמנה, לאיסור נורא וחמור זה, אשר במקרים רבים איסורו מן התורה, ובאופנים שונים איסורו מדברי סופרים. בני תורה ועמליה אינם יודעים כי בכל חליפה "תמימה", בכל בגד שנראה כלפי חוץ כ"בגד כשר", ישנו חשש רציני ומהותי לאיסור גמור ומפורש. באלפי, אולי במאות אלפי בגדים המצויים בחנויות ובשווקים ישנו חשש כבד ורציני לעבור בלבישתם באיסורי תורה ובאיסורים מדרבנן, וא"א בשום פנים ואופן לסמוך על שמועות וחצאי אמיתות, עובדות מפוקפקות וקביעות שאין להן כל אחיזה בסיסית במציאות הקיימת.

ואין מזרזין אלא למזורזין. עמלי התורה הק', אברכי הכוללים, בני הישיבות הקדושות, תינוקות של בית רבן ונשות ישראל, זהו המקום לתת את הדת והדעת לכל בגד ובגד הנרכש על ידם, ליידע ולהיוודע באופן הברור ביותר שאין בו, חלילה, שום חשש וסירכא של איסורי שעטנו. וע"כ באנו בזאת במגילת ספר, לעורר בשער בת רבים, ולהביא קמיה לומדי התורה ומקיימי התורה די בכל אתר ואתר את דברי חכמינו בעניין, לשטוח את הדעות והשיטות בדברי סופרינו וספרינו, גדולי ואראלי קמאי, יחד עם העובדות והנתונים הקיימים בשטח הביגוד, דבר דיבור על אופנו, כדי להודיע ולדעת, ללמוד ולהחכים ולהבין היטב, כי כשם שכל דבר מאכל הנכנס לפינו צריך להיות כשר בתכלית, כך כל בגד ובגד שאנו לובשים צריך להיות כשר למהדרין, ללא מכשלות חלילה.

תודתנו נתונה לכל העושים והמעשים למען החדרת איסור השעטנו, ענפיו ופאריו, בקרב לומדי התורה

ושומרי מצוותיה: למע"כ הרה"ג ר' ישראל צבי נוימן שליט"א, העוסק בתחום זה במשך עשרות בשנים, כשלוחא דרחמנא, שלוחא דרבנן ושלוחא דידן, שמסר לנו ברוב טובו חומר רב ואיכותי בעניין, לצד נתונים, דרכים מעשיים לזהירות ובדיקת הבגדים.

והננו מודים בזה למעבדה המוסמכת בבני ברק ולעומד בראשה הרב ישראל יעקב ניימן שליט"א על שיתוף הפעולה והעזרה בפיקוח על בדיקות השעטנו.

ברכות מקרב לב למע"כ הגאון ר' אלחנן כהן שליט"א, שמספרו "השעטנו להלכה ולמעשה", נלקחו רוב דברי התורה וערכי המעשה שבקונטרס, אחר שספרו החשוב זכה להסכמתם וברכתם הנלהבת של גדולי הפוסקים שליט"א, מלבד היותו עצמו בר סמכא חשוב בתחום זה.

ברכות מאליפות למע"כ הרה"ג ר' שמואל ברוך גנוט שליט"א, שכתב, ערך וסידר את הקונטרס דגן שטוב טעם ודעת והוסיף מדיליה בהאי עניינא, כיד ה' הטובה עליו.

למע"כ הרה"ג ר' אליהו שפירא שליט"א, מחשובי הת"ח באלעד ומיושבי על מדין בביהמ"ד דמזן הגר"נ קרליץ שליט"א בבני ברק, על שסייע רבות לאיסוף, ניפוי וסידור דברי התורה וההלכה שבקונטרס זה.

ברכות לחברי "בית הדין לענייני שעטנו" הגאונים רבי עזריאל אויערבאך, רבי יהודה סילמן, רבי יעקב תופיק, ורבי יעקב מאיר שטרן. ועמהם חברי ועד הרבנים הארצי, הגאונים רבי נתן קופשיץ, רבי שמואל דוד גרוס, רבי יהושע נויבירט, רבי יעקב מאיר זוננפלד, ורבי מאיר קסלר שליט"א, על סיועם הרב.

תודה וברכה מיוחדת לחברי הוועד הפועל, המשקיעים ממרצם ומזמנם בעניין נשגב זה, ה"ה הרה"ג ר' משה שטיין שליט"א והרה"ג ר' צבי סוקלובסקי שליט"א. כה יתן ה' ויוסיף להם רוב חיל ועוז להאדיר שמו במצוה נשגבה ויחודית זו, מצות שעטנו.

וברכות מקרב לב למע"כ נשיא ארגון האו.קיי. העולמי הרה"ג דן יואל ליווי שליט"א, ולחברי מערכת הכשרות או.קיי. בארץ ישראל, הרה"ג ר' אהרן חסקל שליט"א, הרב אריה טאוב, ויתר המשגיחים והמפקחים שליט"א, על הירתמותם הנכבדה והחשובה להעמיד דת על תילה ולחזק את הציבור בעניין כה חשוב ויסודי, יחד עם פיקוחם ההדוק על ענייני השעטנו, מתחילת יצור הבגד ועד גימורו הסופי, כידיא אריכתא דרחמנא וכשלוחם של גדולי הפוסקים שליט"א.

ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננהו, שנזכה כולנו לדבוק בעץ החיים ולהישמר מכל משמר, מכל חטא ועוון, ולמזהיר ולנוהר שלומים תן כמי נהר.

הערות יתקבלו בברכה אצל:

הרב שמואל ברוך גנוט

התאנה 12 אלעד

03-9170244

שעטנו - איסור דאורייתא

האיסור

התורה ק"ה הזכירה פעמיים את איסור שעטנו. בחומש ויקרא (יט, יט) נאמר: "ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך", ובדברים (כב, יא) אמרה התורה: "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדיו". האיסור נהוג בכל מקום, בא"י ובחו"ל¹ ונוהג בזכרים ובנקבות כאחד². האיסור נהוג גם בבגדים שאולים³ ובבגדי גויים⁴. והלבוש או המתכסה בכלאי בגדים שאיסורם מן התורה, לוקה, ואילו הלבוש בגדים האסורים מדרבנן - לוקה מכת מרדות⁵. אסור להלביש בגד שעטנו לקטנים, אע"פ שאין להם דעת⁶. ואסור להלבישם אף בגד כלאים מדרבנן⁷.

המצוי ברחובה של עיר וכדו', וגילה שלבוש הוא בבגד כלאים, ומתבזה הוא לפשטו מיד, אם הוא כלאים דאורייתא חייב לפשטו מיד, למרות שלבוש את הבגד בשוגג, ואם הוא בבגד כלאים שאיסורו רק מדרבנן, אינו צריך לפשטו בשוק, עד שיבוא לביתו. ואם נמצא בבית המדרש, אינו צריך למהר ולשוב לביתו⁸. וכשרואה את חברו שלבוש בגד כלאים, יש בזה כו"כ פרטי דינים, אימתי מצוה להפשיטו ממנו ואימתי אינו מחויב בדבר⁹.

חומרת האיסור

הלבוש בגד שעטנו עובר על איסור דאורייתא בכל רגע שהיה יכול לפשטו והשאירו עליו. ובמקום שלבוש בגד שעטנו שאיסורו מדרבנן, עובר בכה"ג על איסור דרבנן. וכתב ה"יוסף אומץ": "וכדומה שאין איסור חמור בכל התרי"ג מצוות הזה, מצד זה שאם יש לו מלבוש משעטנו, עוונותיו על עצמותיו בלי הפסק, ומשא"כ בכל האיסורים, שעבירתם כמעט רגע או לפי שעה, ע"כ ראוי להשגיח על זה האיסור הגדול והחמור".

1 שו"ע רצ"ז, ב.

2 ספר החינוך מצוה תקנ"א ועיין תוס' שבועות כ', ב, ד"ה כל שישנו. וכ"ה בעיקרי דינים אות י"ז ובדרך אמונה כלאים פ"ה ה"א.

3 פרמ"ג פתיחה כוללת חלק ב' אות י"ז ובשו"ת יד אליהו פ"י צ"ט ובדרך אמונה שם.

4 שו"ת הרשב"א ח"ד סימן פ"ג, ובדרך אמונה שם.

5 ספר החינוך שם.

6 מנחת חינוך תקנ"א אות ה'. ועיי"ש שו"ת עונג יו"ט סימן צ"ו ובשו"ת שואל ומשיב מהדו"ק ח"א סימן ר"ו, ובמהדו"ב ח"ב סימן י', ובשו"ת אחיעזר ח"ג סי' פ"א, ובשו"ת מנחת יצחק ח"ב סי' ק"ז (שכתב בסו"ד: "איך שיהי' בזה עכ"פ מטעם איסור דספו ל' בידיים, אין שום ספק דאית ביה"). ובעניין קטן שאינו בן דעת עי' בשו"ת בית יהודה יו"ד סי' ס"ה, ובשו"ת חקרי לב יו"ד סי' קל"א ובכה"ח או"ח סי' שמ"ג אות י"ט.

7 שו"ת שואל ומשיב מהדו"ב ח"ב סי' ר"ו ובשו"ת עונג יו"ט סי' צ"ו, ובברכ"י סי' ש"א סק"ט.

8 שו"ע יו"ד סי' ש"ג ובנו"כ שם. והשאגת אריה בסי' נ"ח ביאר דברי דאינו צריך למהר ולשוב לביתו משום כבוד הבריות (ובס' "השעטנו להלכה ולמעשה" להגר"א כהן שליט"א ביאר דאפשר כוונתו דמירי ככה"ג שאם יצא באמצע השיעור, יתבייש ביותר, והוי כבוד הבריות) או משום ביטול תורה (ובספר "השעטנו להלכה ולמעשה" כתב דצ"ב היכן מצינו שאיסור דרבנן נדחה מפני ביטול תורה).

9 עיין פרטי דינים בזה בשו"ע סי' ש"ג א' ובנו"כ.

סיפר תלמידו של רבי אריה לייב הכהן, בעל "קצות החושן": כאשר מורי ורבי חלה ונחלש, בסוף ימיו, באחת הפעמים זכיתי לשמש את רבי הקדוש. בפעם הזאת שכבר הרבי אין אונים, עד שהוצרכתי להלביש לו את הגרביים, וכך הוה: לא שאלתי שאלות, נגשתי ולקחתי גרביים שהיו מונחים באיזה מקום, והלבשתים, ויהי איך שגמרתי להלבישו את הגרביים, נדעזעתי לשמוע איך הרבי שבקושי היה יכול לנענע שפתיו מרוב חולשה, קיבל גבורת ארי, ושאג בקול גדול: "זה דוקר! זה דוקר!..." ואני מרוב הבלה חשבתי לתומי שבאמת דוקר, ונגשתי ופשטתי את הגרביים כשאני הופכם לצד השני והלבשתים שנית, ויהיה אך גמרתי להלבישם, ושוב אותה שאגת ארי: "זה דוקר! זה דוקר!" ומיד נצנץ במוחי שלא מדובר בדקירה גשמית - אלא בדקירה רוחנית...מסתמא הגרביים הם "שעטנז".

וכך היה: מיד כשהחילתי לבדקם נתגלה לנגד עיני שגרבי הצמר תפורים בחוטי פשתן...

גוף קדוש וטהור היה לרבנו ה"קצות" זיע"א, סיים התלמיד, אשר מרוב קדושתו, הרגיש מיד בדקירה הרוחנית, ובמצב של חולשה גדולה כזו - שאג כלביא.

מעכב התפילה ומרחיק רחמי ה'

הרקנאטי (בפ' קדושים) כתב שישנן שתי מידות המקטרגות על ישראל והקב"ה הפרידן שלא יתחברו לעולם להזכיר עוונותיהם של ישראל, והלובש שעטנו בתפילתו, אין המלאך מקבל תפילתו עם שאר תפילותיהן של ישראל, שנדמה לו ככומר עבודה זרה הנותן כח לרוח הטומאה. ויש שטן אחד הממונה על הלובש שעטנו ויכול להזיק ונקרא שטן-עז, והוא צורר גדול לאדם¹⁰. והרמב"ם בפי' המש"נ (כלאים ט, ח) כתב שע"י לבישת הכלאים, מרחיק הלובש את רחמי השי"ת ממנו.

וכתב המהרי"ט אלגאזי זי"ע בספרו "שלמי ציבור": "בעניין המלבושים מצאתי כתוב שאין דבר המעכב את התפילה כמו בגדי שעטנו, ואפילו הוא שוגג". וכתב ה"קב הישר": "ויש דבר המעכב התפילה אף שהוא בגד נקי מאד, והוא שעטנו, ואפילו בשוגג, שאין תפילתו נשמעת ומקובלת כלל, אפילו הוא מתפלל בכוונה"¹¹.

הנודע ביהודה זי"ע, (ב"דרושי הצל"ח" דרוש ח') כתב שהלובש בגד שעטנו יום אחד, אין תפילתו מתקבלת ארבעים יום.

גורם שתשרה עליו רוח טומאה

הזה"ק בפ' קדושים כתב שהלובש שעטנו גורם שתשרה עליו רוח טומאה. וכתב רבינו רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל: "זה עוון פלילי למאוד, כי הוא חוק מהשם, וכל דבר שהוא חוק, הוא עניין גדול למאוד, כי הוא הנסתר לה', וע"ז ממש נכרת ברית עם ה' וישראל"¹².

10 וכ"ה בספר ציוני על התורה בפ' קדושים. ועיין יערות דבש ח"א דרוש ה' דברים חמורים בעניין.
11 וכ"כ בס' יסוד ושורש העבודה שער הכולל פי"ח ובשער הקרבן פ"א. ועי' בספר "השעטנו והלכה ולמעשה" עוד הרבה מ"מ חשובים בעניין.

12 וכתב בזה היערות דבש דברים נפלאים, וז"ל: "ולכן אמרתי בדרך מוסר, מה שהביא במדרש והביאו הטור [טו"א ח סימן תר"ד] בחיט שלקח בערב יום כפור דג ביוקר, ושאלו הטעם, והשיב ואין לא נשמת ביום סליחה ומחילה, ודייק הט"ז [שם] מה זה שאמרו שהיה חייט, הו' ליה למימר סתם חד גברא. אבל הענין כי יום הכפור הוא בלי ספק יום מחילה וסליחה, כי השטן אין לו רשות לקטרג, אבל כשלושבין שעטנו שהוא שטן - ע"ז, אז אפילו ביום הכפור גבר כחו של שטן לקטרג, כי הוא מעורר ג"כ חטא הבל וקין בקרבנו צמר ופשתן, ולכן ביום הכפור אפילו בגדי כהונה שהותר בהן כלאים לא היה כהן גדול לובש, לבלתי תת לסטרא אחרא אחיזה ובגדי בד ילבש. ולכן מי האיש אשר יטח שלא נכשל בעון שעטנו ויהיה השטן אסור בכבלים מבלי לקטרג, רק האי חייט היה צדיק וישר וידע כי אין תופר בבגדים כלל שום שעטנו הן דאורייתא הן דרבנן, בזה היה לבבו בטוח שלא יהיה רשות לשטן לקטרג, ולכן שמח ביום הכפור. ולכן נא שימו זאת על לבב, ובכל עת יהיו בגדים כשרים בלי תת לסטרא אחרא לאחוז בו בשום

מַעֲלַת וּסְגוּלַת הַנְּזוּהָר מִשְׁעֵטְנָו

כתב הזוה"ק שהנזהר שלא ללבוש צמר ופשתים יחדיו, מרבה שלום עליו ועל כל העולם ונותן חיים לעולם. והחכמת אדם (סימן ק"ו כ"ח) כתב: "וכל הזהיר שלא ללבוש שעטנז יזכה ללבוש בגדי ישע ומעיל צדקה, ובספר השעטנז להלכה ולמעשה (פ"א) הביא דברי הרה"ק מקמארנא זצ"ל (בפי' פני זקן בסוף מסכת כלאים), שכתב: "הזהיר בכלאים יאריך ימים בעולם הזה ובעולם הבא, ולא יבוא עוד בגלגול, וינוח בשלום על משכבו באור החיים, ויזכה לבנים צדיקים חיים בעולם הזה ולכל טוב".

גורם לשמירת השלום במדינה

הנצי"ב זי"ע ב"העמק דבר" (ויקרא יט, יט) כתב וז"ל: "את חוקותי תשמרו. כפירוש חז"ל במדרש רבה (ר"פ אם בחוקותי) שחקקתי שמים וארץ. כך הפירוש כאן, כמבואר במ"ר החוקים שחקקתי עולמי בטבע כל אחד, והמערב מין בשאינו מינו הרי זה משחית טבעם כמש"כ ר"פ נ"ח עה"פ "את הארץ

והנה נשחתה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", וכן לבישת שעטנז משחית סגולת חוטי צמר ופשתים וממה שהיה בפני עצמו, והוא מסתרי הטבע, וידועים לחכמי הטבע, ואזהרה זו שייך ג"כ לשמירת שלום במדינה, כי כאשר נשחת סידור הרוחני בעולם הבריאה, משתנה גם כן סדר הגשמי, כי רוח החיה שבכל הבריה באופן הרוחני עומד".

הרי לנו ש"שמירת השלום במדינה", כלשון רבינו הנצי"ב זי"ע, בא ומגיע ע"י שמירת חוק התוה"ק בלבישת הבגדים, והדברים נפלאים עד למאוד!

עירוב כוחות העליונים

כתב השל"ה הקדוש (תושב"כ כי תצא ג') שהלבוש שעטנז "משנה סדרי בראשית שכתב בהם 'למינהו', והרי הוא מערב כוחות העליונים זב"ז, ומעביר מטרת שליחותם, ונמנעים מלגמור מאמר יוצרם ותפקידם"¹³.

הארץ לא רצתה את החייט

בילקוט מעם לועז (פ' קדושים) מסופר הסיפור המפעים הבא:

חייט יהודי הכשיל את הציבור בלבישת בגדי שעטנז. לאחר מותו קברוהו החברא קדישא ושוב לביתם. כעבור יום הגיעו יהודים לבית העלמין והנה להפתעתם שוכב לו החייט על הקרקע, בסמוך למקום קבורתו. היהודים נבהלו עד מאד למראה המת השוכב על הקרקע, ואנשי החברא קדישא שבו וקברוהו בקברו, תמהים בעליל לפשר המקרה. למחרת, שב הדבר על עצמו, ובאי בית הקברות הבחינו בגופת החייט, שיצאה מקברה והיתה מוטלת ארצה בבזיון. ה"חברא קדישא" קברוהו במקום אחר, והנה שוב יצא המת מקברו, כאילו קללה מוזרה רדפה אותו.

רב העיר התענה וזעק אל השמים, כדי להבין את פשר הגזירה המחרידה שאפפה את החייט המת. בלילה הופיע המת בחלומו ואמר לו, לרב העיר: "דע לך, שמכיון שהכשילתי את הרבים באיסור שעטנז, לכן לא מוכנה האדמה לקבלני אל חיקה והיא פולטת אותי שוב ושוב".

אופן כלל וכלל. עבירות כאלה אינם מפאת החימוד, ואדרבה השכל נותן לשומרם בתכלית השמירה היותם רצון הבורא, והלא טבע כל בני חיים לרוץ מן הנוק מן הבור ואש והמים, ואין לא ימלט אדם בעל בינה ומדע מן לכד ונזק הנראה בשכלו. אמנם כן יצר סוכן בו היצר הרע בו תמיד להסיתו ולהביאו לירכתי שאול, ואף כי האדם בשכלו מנגד לו, הוא מתגבר עליו, כי לולי עזרת ה' אי אפשר לעמוד נגדו ובחלק זה אמרו יצרו של אדם מתגבר, כי צריך התגברות גדולה עליו לבלבל שכלו ודעתו שילך תוהו לא דרך ישר, כי היש שטות גדולה מזו לעבור פי ה' במה שאין לו הנאה, ובקל יכול לשומרו, כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם ברויתיו".

13 ועי' בן איש חי שנה ב' בהעלותך, ובס' החינוך, ובגור אריה להמהר"ל ז"ל בראשית ד', ב', ובכל בו ס"ס צ"א ובס' העקידה לרבנו מהר"י עראמה זי"ע פ' קדושים.

צורת האיסור

צמר רחלים ופשתן שהתחברו יחדיו, אסורים באיסור כלאי בגדים, ובאופני חיבורם נחלקו הראשונים והפוסקים אימתי אסורים מהתורה ואימתי איסורם רק מדרבנן, ונחלקו האם על החיבור להיות סרוק, טווי ושוזר יחדיו באיסור, או שחיבור של חלק מהנ"ל אסור מהתורה, ומ"מ איסורו מדרבנן¹⁴.

בגד משי או כותנה וכיו"ב, שתפר או ארג בו חוט העשוי מצמר רחלים ופשתן השזורים או הטוויים יחדיו, נאסר הבגד משום כלאים, ויש מתירים באדם שאינו לבוש בחלק שבו מצויים הכלאים. חתיכת בד צמר רחלים וחתיכת בד פשתן שתפרם בחוט ממין שלישי, אסור הבגד בלבישה, ואם הכניס בד ממין אחר בין הצמר והפשתים יחדיו, וחוט התפירה עובר דרך שלשתם, יש אומרים שאסור לכו"ע. בגד כותנה או בגד סינטטי שתפר לו חתיכת בד של צמר בצד אחד וחתיכת בד של פשתן בצד שני, ואינם נוגעים זב"ז, נחלקו הראשונים (הר"ש והרמב"ם ועוד) האם אסור מדאורייתא או שמוותר. ולכן בגד סינטטי או בגד כותנה שיש עליו אפליקציות (שהן חתיכות בד דבוקות או תפורות), שחלקם צמר וחלקם מפשתן, נחלקו הראשונים בדינו ומנהג העולם המובא בפוסקים, להקל בזה. וכתבו הפוסקים שכל בעל נפש יחמיר על עצמו. ואם חיבר קישוט העשוי כלאים על דש בגד ממין אחר, אסור ללבושו לכו"ע, למרות שהכלאים אינו מחממו כלל¹⁵.

כאשר הצמר והפשתים מחוברים ע"י תפירה ונעשו ע"י שתי תכיפות, אסור באיסור כלאים. ונחלקו הראשונים והפוסקים האם עליו לקשור את ב' ראשי החוטים או שאסור גם כשלא קשרם. ובדין התופר בתכיפה אחת, נחלקו הראשונים בדינו ופרטיו. וכשתכף את החוט שבבד בג' תכיפות או יותר, נחשב כחיבור לכו"ע, גם אם לא קשרו כלל.

חיבור בד צמר עם בד פשתן ע"י מחט או סיכה בב' או ג' תחיבות, נחשב חיבור לכלאים, ומותר לחבר בטנת צמר למעיל פשתן ע"י כפתורים הנפתחים בקלות, אך אם התפירה נעשית באופן שאינם נפתחים בקלות, הוא איסור¹⁶. ובספרי הפוסקים דנו בחיבורי לחצניות, רוכסן וסיכות הידוק.

רבינו בחי

פרשת קדושים

על כן נאסר לנו הכלאים. כי הוא חבור שני קצוות שהם ב' הפכים אין ראוי לחבר אותן כי אין חבורן עולה יפה אבל ראוי להרחיקם ולהפרידם זה מזה והמפריש ביניהם גורם שלום בעולם והמחבר אותן יחד מסלק השלום מן העולם כי הוא מערבב הכחות העליונים ומשים קטרוג בין פמליא של מעלה.

הצעת כלאים

מהתורה כלאי בגדים נאסרו רק בלבישה והעלאה, אך חכמינו ז"ל אסרו גם להציע כלאים תחתיו, למרות שבשרו אינו נוגע בהם, ואפי' עשר מצעות נמצאים זעג"ז, והתחתון כלאים, אסור לשכב עליהם. חז"ל אסרו זאת משום גזירה שמא תיכרך נימא מהכלאים על בשרו¹⁷. חז"ל אסרו דווקא הצעתן של בגדים רכים, אך התירו להציע תחתיו בגדי כלאים קשים, כאשר ישנו בגד אחר המפסיק ביניהם, ולתחתילה

14 ע"י נדה ס"א, ב', וביבמות ה', ב', ובמחלוקת הראשונים שם. ובטושו"ע בהלכות אלו ובנו"כ. ובדעת הרמב"ם ע"י בפיהמ"ש בכלאים שם ובכס"מ פ"י מכלאים.

15 ע"י בס' "השעטנא להלכה ולמעשה" פ"ג בארוכה רבתא.

16 ע"י רמ"א סי' ש' סעיף ג', ובשו"ת בצל החכמה ח"ג סי' צ"ב

17 ביצה יד, ב, וע"י רש"י שם

לא יעשה מצעות כלאים גם אם הם קשים, מחשש שאולי יבוא להתכסות בהם¹⁸.

כאשר אנו ישובים בכורסאות וספות שהיושב שוקע בתוכן והם עולים ונכפפים מצדיהם, אסור לשבת עליהם גם כשהם קשים. מסיבה זו מזרנים הממולאים בספוג (גומי אויר) שהבד החיצוני שלהם עשוי מכלאים, אסור. וכן בכריות ספה רכות המניחן תחת מזרנים הממולאים במילוי דחוס ואינם נכפפים, נחשבים לבגדים קשים המותרים בהצעה כשאין בשרו נוגע בהם, ולכן כ' הגר"ש הלוי וואזנר שליט"א (שו"ת שבט הלוי ח"ח רל"ח) שבמזורני קפיצים שאינם נכפפים מותרים, כאשר ישנו סדין על גבם ואין בשרו נוגע במזרן עצמו, וזה למרות שהבד החיצוני של המזרן הוא שעטנו. וכתבו גדולי זמנינו, שלכן

סיפר הגאון ר' חנוך ארנטרוי זצ"ל, שכך כמעט מילה במילה שמע מהג"ר פייבל פלוט זצ"ל, ששמע מפי החת"ס שהיה עד ראה ושמיעה:

רבי נתן אדלר התגורר אצל אחד מנכבדי קהילת פראג, אשר היה לו לכבוד שאחד מגדולי הדור גר בביתו. באותם ימים נהגו רבים להקיז דם לרפואה אחת ל"ב חודש. גם מארחו של ר' נתן נהג כך. וכיון שקרה המקרה שהקזת הדם נעשתה באותם ימים שר' נתן שהה בביתו, ניצל את ההזדמנות וערך את "סעודת ההקדזה" הנהוגה מאז ימי התלמוד והפעם הזמין לסעודה את כל לומדי התורה וחשובי הקהילה כדי שיתוודעו עם אורחו הגדול. ביתו של בעל הבית לא היה תופס את כל האורחים ולכן ערך את השולחן בסוכה גדולה שבגנה ולמכובדים ביותר הציג שם מושבים מרופדים. גם הנודע ביהודה בא עם דייוני כדי לכבד את בעל הבית ואת אורחו. אלה כבר תפסו מקומותיהם ור' נתן אדלר עדיין מהלך בין האורחים ומשוחח אתם. והנודע ביהודה תמה על כך ואמר: "מדוע אין הרב מבוסקוביץ יושב?" לאחר היסוסים ענה ר' נתן אדלר שהוא חושש במושבים המרופדים משום שעטנו. הנודע ביהודה ניסה לדחות חשש זה משום "קשין בכלאים", בעוד שר' נתן עמד על דעתו שעכ"פ צריך לחשוש ולהחמיר. עתה החל ויכוח עמוק ויודעי תורה שבאותו מעמד בודאי שמעוהו מתוך הנאה רוחנית מיוחדת כיצד שני גדולי תלמידי החכמים של הדור מתנצחים זה עם זה כדי להוציא את אמינות ההלכה לאור. אך גם בענין זה לא הגיעו לידי הסכמה. לבסוף אמר הנודע ביהודה כאילו בבדיחה: "במקום שיושב הרב של פראג עם בית דינו רשאי לשבת גם הרב מבוסקוביץ", ובזה נפסק הויכוח.

מותר לשכב על מיטות ומזרנים העשויים בסדינים בבתי מלון והארחה וכדו', גם אם יתכן ויש במזרנים כלאים, אך במזרנים שבבית ראוי להקפיד ולבדוק שלא יהיה בזה כלאים¹⁹. ובספר "השעטנו להלכה ולמעשה" כתב שהמצב כיום הוא שאין מצוי שעטנו כלל במזרנים בא"י, לא ביד החיצון ולא ביד הפנימי, אך הדברים עלולים להשתנות מדי פעם כמובן.

הליכה ברגליים יחפות על שטיחים רכים משעטנו, אסורה מדאורייתא²⁰, ואין ראוי להשתמש בשטיחים העשויים מכלאים, אפילו בבגד קשה, כיון שהילדים הולכים עליהם ברגליים יחפות וגופם נהנה מהשטיח, וישנם ציצים בשולי השטיח היכולים להיכרך על האצבעות²¹.

הבגדים האסורים

איסור כלאים הם בבגדים שלבישתם היא בדרך חימום. וכתב הרמ"א (ש"א י"א) שמנגעל כלאים שאין לו עקב מותר לנעלו, מפני שעור הרגל קשה והוא אינו נהנה ממנו כבשאר עור הגוף. אך אם יש לו עקב - אסור. וביאר הב"י שכשיש לו עקב נראה הנעל כמלבוש ואסור, למרות שהגוף אינו נהנה ממנו, (ועי' רדב"ז כלאים פ"י הט"ו ודעת

18 עי' שו"ע ורמ"א סי' ש"א

19 עיין בספר "השעטנו להלכה ולמעשה".

20 שו"ת שבט הלוי ח"ז סי' קעב.

21 ס' "השעטנו להלכה ולמעשה" פ"ד.

הב"ח והט"ז שם). גרביים אסורים באיסור כלאים. בימינו בד"כ אין בגרביים חשש שעטנו. וגם עניבה אסורה מפני שמתקשט בה, וגם עוטף בה את הצוואר. בזמננו העניבות עשויות מחומרים סינטטיים, ואין מצוי בהם שעטנו. כפפות להסרת סירים חמים מעל האש וכדו', אשר נהנים מהם להצלת ידיו מחום האש, נחשב הדבר להנאה, ולבושה צריך להיזהר שאין בהם שעטנו. איסור כלאים נוהג גם בכפפות שנועדו להגן מפני הקור.

בנעלי בית שיש בצד העליון במקום שעל האצבעות כלאים, יש בהם איסור כלאים לרוב הפוסקים (וכ"פ החכמ"א סי' ק"ו) ואילו לדעת הט"ז (ש"א סקי"ב) הדבר מותר. במגבות ידיים, מגבות רחצה ומגבות לניגוב כלים - ישנו איסור כלאים (שו"ע ש"א ס"ט), אם כי יש לציין שבד"כ בימינו אין במגבות הרגילות חשש שעטנו.

כתב בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' קעא): אציין דבר פשוט מה שנשאלתי - אם יש במטריה העשויה להאחיל ולחסות מזרם וממטר משום כלאים. והשבתי דזה פשוט להיתר כבריש סי' ש"א דבאהלים אין בו משום כלאים וכן מבואר בירושלמי שם פ"ט ה"ב וז"ל: ר"י יהיב מפה על מנוי ואינו אסור משום כלאים דלא ינבלון מנוי, וכן בסוף מס' כלאים שם ה"ו אהלים אין בהם משום כלאים, ועי' ט"ז ריש סי' ש"א".

המציאות בשטח

המציאות בשטח היא עגומה ומזעזעת. אם בעבר הלא רחוק יוצרו החליפות במקומות ואתרים מוגדרים יחסית, בהם ניתן היה לפקח על חומרי יצור החליפות ויתר הבגדים, הרי שבימינו אנו שווקי הבגדים והחנויות, כולל החנויות בכל הריכוזים החרדיים, מוצפים בבגדים וסוגים שונים, המיוצרים בכל קצוות תבל. מאות אלפי בגדים הנמכרים יום יום לבני הציבור החרדי, כולל חליפות ישיבתיות ויקריות ונאות, מיוצרים במזרח הרחוק, בסין, בתורכיה, במצרים, בירדן או בשטחים. המזרח הול יחסית של הביגוד בארצות אלו גורם ליבואנים ולסוחרים לרכוש את התוצרת בארצות נידחות והללו נמכרות כאן בב"ב ובירושלים, בביתר ובמודיעין עילית, באלעד ובצפת. מספיק שחוט אחד של צמר יתערב עם חוט אחד של פשתן, שחתכת בד תגיע מגליל מסוים ושכאשר הסתיים לו גליל בד פלוני, נטלו היצרנים גליל בד אחר, והנה, נכשלנו, חס וחלילה, באיסור שעטנו, בכל לבישה ולבישה שלנו, ה' ירחם. מספר רשתות ביגוד בארצנו עומדים בקביעות תחת השגחה מהודרת, בה נבדק כל פס יצור לחוד וכל בגד לחוד. אך העובדות בשטח מוכיחות שמלבד רשתות הביגוד הללו, הרי שהשוק מוצף בסחורה שלא נבדקה כלל משעטנו. יבואנים רבים רושמים על החליפות והבגדים "נקי מחשש שעטנו", או "נבדק משעטנו", מבלי שאכן יש לכך כל ביסוס מציאותי. אנו, המקפידים על קלה כבחמורה ומדקדקים לרכוש מוצרי מזון אך ורק מבדצי"ם המוסמכים עלינו ושעומדים תחת פקוח רציני ואחראי, רוכשים מבלי להניד עפעף ביגוד עם תווית עלומה שכזאת, מבלי לדעת מי עומד מאחורי התווית, והאם גוף כשרותי מוסמך עומד מאחוריו או שמא היצרן, שידע שסחורתו נמכרת בריכוזים החרדיים, רשם אותה מעצמו, ללא שום ביסוס.

בדיקה מדגמית אינה בדיקה!

במקרים רבים ישנם יבואנים שמוסרים מדי פעם בפעם חליפות וביגוד לגברים ולנשים למעבדות השעטנו המוכרות והנודעות, והם סומכים, על פי הבדיקה המדגמית שהם ערכו, שאם חליפה אחת כשרה ונקיה משעטנו, הרי שגם יתר החליפות או הבגדים שברשותם נקיות משעטנו, -- ולא היא! מומחים בשטח בדיקות השעטנו מצביעים בפנינו על מאות אלפי מקרים, בהם על התווית נרשם

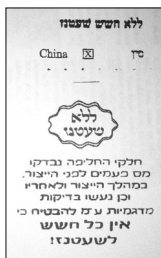
"נקי מחשש שעטנו", לאחר שהיצרן מסר מספר בגדים בודדים לבדיקה מדגמית, אך הבגדים האחרים שלא נבדקו - היו נגועים בשעטנו ולובשיהם עברו בכל לבישה ולבישה על איסורי תורה ואיסורים מדרבנן. חליפה ושעטנו אינה בריכת דגים, בה ניתן לערוך בדיקה מדגמית ולגלות האם ישנם תולעים בדגי הבריכה. שעטנו גם אינו גידול ירקות ללא חרקים. בחליפה ובבגד אין אפשרות לדעת האם הבגד הספציפי שאנו קונים בחנות, אכן נקי מאיסור, כיון שיתכן מאד, כפי שהעובדות בשטח מוכיחות, שחליפה אחת תהיה נקיה ואילו חברתה, התלויה לידה בחנות הבגדים, מאותו היצרן, באותו צבע, אותו גוון, ואותה מידה, נגועה בשעטנו. הבעיה חמורה פי כמה בבגדי נשים, בהם כל בגד שונה מהבגד הדומה לו, ולצערנו, בתקופתנו, המודעות לבדיקת בגדי נשים ובגדי ילדים חלשה מאד, ומעטות הנשים השולחות בגדיהן לבדיקת שעטנו, והמכשלה רבה.

העיתונות החרדית מספרת: בדיקות שעטנו ב"הכשר עצמי"

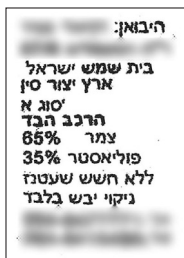
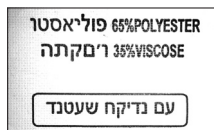
האם נכנס לחנות ונרכש עוגה עליה מסומן "כשר" ללא אזכור לגבי נותן הכשרות? באיסור תורה ודאי ובודאי אל אלנו להסתפק בכגון דא! במהלך התקופה האחרונה פורסמו בעיתונות החרדית על תוויות יבואנים לא מעטים, שהדביקו תוויות "ללא שעטנו" ב... "הכשר עצמי", לחליפות ולבגדים אותם הם משווקים בריכוזים החרדיים. התוויות הונפקו ע"י היבואנים, שהחליטו שהם מבינים היטב בהלכות שעטנו והם סומכים על עצמם. גם אם במקרים מסוימים היבואן הינו אדם רציני וירא שמים, הבודק את כל חומרי הגלם במפעלים בו הוא מייצר את החליפות והבגדים, עדיין יתכן מאד שהיצרנים, הסינים או התאילנדים, הירדנים או התורכים, החדירו גליל בד אחד, אחד בלבד, במפעל היצור, והנה אלפי יהודים כשרים וירא ה' נכשלים חלילה באיסור שעטנו. מספיק שבאחד הימים נוצר מחסור בסוג בד מסוים והסוחר פנה לחנות בגדים סמוכה, רכש גליל בד שלא נבדק כהלכה, וסאת עוונותיהם של רוכשי החליפות גדלה לאין שיעור. מספיק שהיצרן לא שת ליבו אל תהליך היצור ביום אחד, ואחריתו מי ישרנו. גם יבואן יר"ש המגיע לייצור עצמו לצורך עסקיו, ובו בזמן מפקח על עניין השעטנו, ודאי שאינו יכול להיות נוכח בכל הייצור מתחילה ועד סוף.

גם ברשתות חרדיות נמכרים חליפות ומוצרי ביגוד תחת התווית "ללא שעטנו", כאשר מנהלי הרשתות החרדיים שולחים לבדיקה את הבגדים, יחד עם בדיקה מדגמית גדולה של חליפות. אך דא עקא, כך מצביעים מומחי כשרות השעטנו, שבאישורים כלליים שכאלה, כולל בדיקות מדגמיות, עדיין לא ניתן להבטיח שכל בגד ובגד נוצר כהלכה. הנתונים מוכיחים שא"ל לסמוך בקביעות על יצרני הביגוד בעולם, וא"ל לומר שהביגוד שנבדק בבדיקות כלליות שכאלה, אכן נקי משעטנו.

גם בחברות מוכרות, כולל באלו המתהדרים בהשגחה צמודה ובפיקוח רציני, צריך הקונה לראות בעיניו שלבגד מוצמדת התווית של בדיקת השעטנו. זאת לאור מקרים רבים בהם נמסרו בגדים של חברות מוכרות בציבור החרדי, ונמצאו בהם שעטנו. הרב ר' ישראל צבי נוימן שליט"א, האחראי על נושא השעטנו בחברת "בגיר", ועמו המעבדה העירונית בבני ברק, אומרים במפורש כי אך ורק בגדים המסומנים בתווית התפורה לגוף הבגד נמצאים תחת אחריותם, והתווית היא היא הערובה היחידה לכשרות הבגד. כאשר נתקלנו בבגד מכל חברת בגדים שהיא, ולבגד לא הוצמדה תווית של "ללא שעטנו", הרי הדבר מורה שבגד זה לא נבדק משעטנו, ואי אפשר לסמוך על האמון הכללי של החברה בכל הקשור לשעטנו.

בדיקה מדגמית!

אין כשרות "כללית"!

בכ"ג בכסלו התשע"א פורסם ב"יתד נאמן" מכתב מ"המעבדה העירונית לבדיקת שעטנז" בבני ברק, בו הם מספרים על שתי חליפות ממותג ידוע שנמסרו למעבדה לבדיקה. שתי החליפות נרכשו בו זמנית באותה החנות

ברשת "פולגת" בסניף איילון, ע"י אותו אדם. שתי החליפות יוצרו בתורכיה ושתייהן יובאו ארצה ע"י אותו היבואן. בחליפה אחת נמצא ל"ע שעטנז והשניה נמצאה נקייה.

והנה לנו דוגמא אחת מיני רבות לכך שהעובדות מדברות בעד עצמן. ומן הראוי שכולנו נתעורר לנהוג בזהירות מרבית, בפרט בעת רכישת חליפות, ולרכוש בגדים אך ורק מגופים כשרותיים מוסמכים בעליל, המעידים בנחרצות על כשרות הבגד, או לחילופין למסור את הבגד לבדיקת שעטנז במעבדה מוסמכת, לפני הלבשה.

שעטנז בליל הסדר בלונדון החרדית

אחד מבעלי חנויות הביגוד בבני ברק, סיפר כעת סיפור נורא: "בליל הסדר הסבתי ברוב שמחה עם בני משפחתי המורחבת, והנה בני משפחתי המורחבת, והנה צדה עיני את החליפות היוקרתיות בהן לבושים אחייני היקרים. הבטתי בתווית, שיובאו מחו"ל המיועדות לילדים קטנים. הבטתי בתווית כדי לראות כיצד אוכל להשיג ולייבא בעצמי חליפות כה יוקרתיות ואיכותיות, עם גימור כה מושלם ואופנתי. נדהמתי למראה עיני. על התווית נרשם בפירוש באנגלית, שהרכב הבגד הוא פשתן, צמר, וויסקווה. התברר שהחליפות הגיעו לגיסי בערב חג הפסח מחנות יוקרה חרדית בגולדרס גרין שבלונדון. כאשר לדבריו "חצי מהקהילה היהודית רכשו בחנות זו חליפות לילדיהם". ה' ירחם וישמור. במוצאי יו"ט שני התקשרנו בבהילות לאנגליה, ושם החל מבצע של איסוף החליפות בכל רחבי העיר, כאשר חליפות רבות שכאלה, שיש בהם איסור שעטנז מדאורייתא, משווקים גם ברחבי הריכוזים החרדיים בא"י."

אחד מבעלי חנויות הענק בארץ לחליפות, נציג מתוך רשת בינלאומית ענקית, ביקש כשרות מהודרת. הוסבר לו שיהיה צורך לפקח על כל המפעלים שלהם ללא יוצא מן הכלל. לאחר שהוברר כי מדובר ב-22 מפעלים להשגחה עבור תוצרת של 3%, בעל הבית הרים ידיים, והתוצרת נשארה ונשארת ללא כל פיקוח. ומדובר כאן על רשת שמוכרת חליפות גם בהחלט לאנ"ש...

האם ניתן לסמוך על תוויות הבגד?

ישנם רבים וטובים הטועים בכך שהם נמנעים מלמסור את הבגדים לבדיקת שעטנז, או לרכוש בגדים שיש עליהם השגחה מהודרת, בהסתמך על תווית הרכב הבד. בתווית נרשם, על פי החוק והממשלה, מה הם החומרים המרכיבים את הבגד, כאשר העובר על החוק צפוי לעונשי מאסר וקנסות. ואולם חשוב להדגיש כי דבר זה אינו מועיל במקרים רבים, כיון שהמציאות היא שיצרנים ויבואנים רבים אינם מסמנים את כל הסיבים המצויים בבגד, או שהם מצמידים לבגד שיש בו סיבים שונים, את התווית שיש ברשותם למוצרים דומים. כמו כן ההרכב המפורש על התווית מתייחס לבד, ולא לכל חומרי העזר, כגון חוטי תפירה, כריות בחליפה, וחיזוקים שונים, העשויים בנקל להתגלות כעשויים מחוט הפשתן החזק.

הרשויות בישראל הפסיקו זה מכבר לאכוף את החוק המדויק בעניין, מסיבות של חוסר משאבים וחוסר בכח אדם. גם תלונות מאד מפורטות שהגיעו בנושא, טופלו בצורה רשלנית, ולעתים מגוחכת. הרב ישראל צבי נוימן שליט"א העיד בפנינו על תלונה על זיוף חמור שנדחתה על סף תחנת המשטרה, עקב חוסר עניין לציבור. היצרנים והיבואנים הגיעו למסקנה שניתן להם לעבור על החוק ללא פוצה פה ומצפצף, מבלי להיכנס ל"פרטים הקטנים" של רכיבי הבגד. גם בארצות הברית חדלו רשויות החוק לאכוף את חוקי הרישום המדויק על התוויות, וממילא אין סיבה לסמוך על היצרנים. ישנן מדינות כמו בישראל ועוד, שהחוק אינו מחייב את היצרן לפרט במדויק את החומרים שבבגד, שאינם עולים על 5%-15%. כמו"כ החוק מחייב לסמן רק את הרכב הבד העיקרי של הבגד, אך לא לפרט את הרכב אביזרי הקישוט, הלולאות וסרטי החיזוק והבטנה. מאחר שברוב המקרים הפשתן אינו מצוי בבגד עצמו, אלא רק בחלק המילוי של הבגד, כמו בבטנה וביתר החלקים היותר חיצוניים שלו, לכן אין שום אפשרות לסמוך על תווית הבגד.

ישנן חליפות העשויות מפוליאסטר וויסקוזה, בהן יש מילוי בצווארון, מילוי העשוי צמר ופשתן יחדיו, או שסרטי החיזוק של השרוולים עשויים מפשתן, והיבואנים אינם מציינים זאת בתווית, כיון שע"פ החוק הם אינם מחויבים לציין הרכב כה קטן יחסית בבגד. במכנסי צמר ניתן להחזיר פשתן למילוי החגורה או במקום לולאת כפתור המכנסים. מבחינת ההלכה הבגד אסור בתכלית, אך החוק אינו מחייב לציין כל פיסת בד "זניחה" המצויה בבגד. בבגדי נשים מצוי שהבד עצמו עשוי מפשתן, ואחד מחוטי הרקמה עשוי מצמר.

מהמעבדה המוסמכת בבני ברק נמסר שלפני מספר שנים יבאו יבואנים חרדים מאות פראקים שנעשו מצמר, כאשר החוט שחיבר את הכפתורים שמאחורי הפראקים, היו עשויים מפשתן, ומאות בני תורה חשובים, שלובשים פראקים לכבוד שבת או יו"ט, נכשלו באיסורים חמורים של שעטנו, בעומדם לפני השי"ת בתפילות הימים הנוראים המסוגלים והחשובים ביותר בשנה, ה' ירחם.

הרב אהרן חסקל שליט"א, יו"ר ועד הכשרות או. קיי. בארה"ק, המתמחה עד מאד בתחום השעטנו, אומר לנו כי אין כל הסבר או תירוץ ולו הקלוש ביותר, כיצד זה בני תורה העמלים על שמירת מאכלות אסורות בק"ן מנהגי והירות, ואף שאין להקל חלילה בחומרתם, הריהו איסור החולף ורגעי, לעומת זאת לא יחושו ללאו המשכי של שעטנו, המצוי בלי כל ספק בבגדים שלא נבדקו.

תווית מאושרת ע"י הועד

לדבריו, דברי מומחה בתחום, כפי שבמזון יש צורך בהשגחה צמודה ויתירה אף במקומות שיש על מי ועל מה לסמוך, לא פחות מכאן משנה הזהירות שיש לתת בייצור ללא חשש שעטנו. "השגחתנו על הייצור איננה פחותה כהוא זה מהשגחה צמודה ללא ספק ספיקא של איסור שעטנו", אומר הרב חסקל, "ההשגחה מחייבת, בין היתר, בדיקות מוקדמות לפני הייצור של כל רכיבי הבגד, ולא רק הבד. ניקוי שולחנות הייצור משאריות שאינן שייכות לייצור המיוחד, השגחה בפועל של המשגיח, לקחת דוגמאות למעבדה, ועוד כהנה וכהנה אמצעים, שאין כאן המקום לפרטם, והנה לאחר השגחה צמודה כזו, בדיקות המעבדה המדגמיות שלאחר הייצור יוצאות תמיד 100% נקיות משעטנו, וזהו שלב שאין לוותר עליו. פעולות אלו הינן חלק קיומי וחיוני מפעולות המשגיח הפועל תחת חסותנו".

סוף דבר

כיהודים המקפידים ומדקדקים על קלה כבחמורה, עלינו להיחלץ חושים, להתנער מהרגילות ומהשאנונות בנושא הביגוד הכשר, ולפקוח עיניים ולב מרגיש, לבדוק כל בגד העולה על גופינו האם הוא כשר בתכלית, לידע ולהיוודע לכל המכשלות העוללות לעלות בבגדים הבאים לרשותנו.

הנתונים והעובדות מוכיחים שבמקרים רבים לאין ספור אי אפשר לסמוך על השערות וחצאי שמועות, בדיקות חובבניות או מדגמיות ותווי היצרנים, כי בנפשנו הדבר.

החל מהיום נבחן כל בגד שאנו רוכשים, נברר היטב, כמו בכשרות המאכלים וכמו ביתר דקדוקי התורה והמצוות, עד שנדע אל נכון שהבגד נקי משעטנו.

נרכוש בגדים אך ורק בגדים הזוכים להשגחה צמודה בשטח כלאי הבגדים, או שנמסור את הבגדים שרכשנו למעבדות ולאנשי מקצוע שמוסמכים ע"י בית הדין הארצי לענייני שעטנו כמומחים בתחום, ושיראתם קודמת לידיעותיהם וחכמתם בתחום.

והקב"ה יערה עלינו רוח ממרום, לזכות ללבוש בגדי ישע, לראות ה' בטוב ה' כל הימים.

הבגדים החייבים והפטורים מבדיקת שעטנו

אזניות לחימום האזניים:	אין מצוי שעטנו.
אפודות וסוודרים לגברים:	כשעשוי מ- 100% אקריל או פוליאסטר אין צורך בדיקה, ואף כשיש בהם צמר - אין מצוי שעטנו. אבל סוודרים המכילים צמר עם ריקמה או קישוטים וכדומה - יש מקום לבדוק.
אפודות וסוודרים לנשים:	כשהאפודה עשויה מ- 100% אקריל או כותנה - אין צורך בדיקה. כשמכילה צמר או פשתן יכול להיות בה שעטנו, ובמיוחד כשיש עליה ריקמה או אפליקציה, או כשכתוב על התווית: "סיבים אחרים" (O.F. באנגלית) וראוי לבדוק.
בגדים מרוסיה ומרוח ארופה:	מכילים הרבה צמר ופשתן, וכל בגד או אריג שמקורו במזרח אירופה - ראוי לבדוק. בגדים המורכבים מכמה חלקים - חובה לבדוק.
בדים ואריגים:	מצוי מאד בחנויות שאריות בדים ללא תווית המפרטת ממה עשוי הבד, וקשה לסמוך בזה על מוכרי הבדים, כיון שלרוב הם עצמם אינם יודעים מה מכיל הבד באמת ורצוי לבדוק, ובפרט כשרוצים לתפור עם הבד צמר או פשתן. מצוי לפעמים שהבד עצמו מכיל צמר ופשתן. כמו כן יש בדי צמר ששזורים בהם חוטי פשתן רק בפסי הסיומת שבצידי הבד, או בדי פשתן עם סיומת צמר.
בלייזר:	צריך בדיקה, גם כשהז'קט או המכנסים נבדקו ואין בהם שעטנו.
"בעקישע" עם ביטנה:	עלולים להמצא בחלקים הפנימיים - צמר עם פשתן, אף כשהבד החיצוני עשוי ממשוי או בד סנטטי, ומומלץ לבדוק, (ובפרט כשנתפר ע"י חייט פרטי).
"בעקישע" ללא ביטנה:	אין מצוי שעטנו.
גובלים:	מצוי שהבסיס פשתן ולפעמים משתמשים בחוטי צמר, ולכן כשרוצה להשתמש בהם לכרית או מפה - ראוי לבדוק. אבל לתמונה - אין צורך בבדיקה.
גרבנים:	אין מצוי שעטנו, גם בגרבי צמר.
יולנות:	בדי יולנות עבים הנראים כפשתן - יכולים להכיל צמר ופשתן, ויש מקום לבדוק. יולנות דקים או תחרה, אינם צריכים בדיקה.
ז'קטים:	חייבים בדיקה של כל החלקים, הן של גברים והן של נשים, הן מהארץ והן מחו"ל (גם כשהבד החיצון 100% סינטטי, יכול להיות שעטנו בחלקי המילוי וראוי לבדוק).
חגורות עור:	אין מצוי שעטנו.
חוטי תפירה:	חוטים שתופרים בהם במכונה, בדרך כלל אינם פשתן. חוטים חזקים שאינם סינטטים, רצוי לוודא שאין בהם פשתן.
חולצות כותנה ופוליאסטר:	אין מצוי שעטנו.
חולצות של נשים או ילדים:	כשעשויות מכותנה או פוליאסטר אין צורך בדיקה. כשמכילות צמר או פשתן ראוי לבדוק, וכן הבד עצמו יכול להיות שעטנו. כמו כן לקחת כיימצא שעטנו בבד - בצווארון, בחפתים, או בקישוטים ובאפליקציות.

חליפות גברים או נשים:	א. כשיש בחליפה צמר או פשתן - חובה לבדוק, כיון שיש בהן שיכחות גבוהה של שעטנז, הן מתוצרת הארץ והן מתוצרת חו"ל. ב. חליפות שהבד החיצוני סינטטי, כמו ויסקוזה וכדו' - ראוי לבדוק כיון שלפעמים יש שעטנז בחלקי המילוי. ג. יש למסור לבדיקה את כל חלקי החליפה - זקט, ווסט, מכנסים, חצאית וכו'. ד. גם בחנויות שעשו "בדיקת מדגם" ונמצאו נקיות משעטנז, נמצא שעטנז פעמים רבות, ואין לסמוך על בדיקה שכזו. גם אצל חייטים ומוכרים יראי שמים, נמצא שעטנז בשוגג.
חלוקי בית:	חלוקי צמר יכולים להכיל פשתן בחגורה או בסרטי הקישוט, וראוי לבדוק.
חצאיות:	כשיש בה צמר - הבד עצמו יכול להיות שעטנז, וכן יכול להמצא שעטנז - בביטנה, בחיזוקים, בחפתים, בחגורה, בלולאות, בחוטי הכפתורים ועוד, וראוי לבדוק. חצאית סנטטית - פטורה מבדיקה.
טליתות:	כשעשויות צמר או כותנה, אין מצוי פשתן. בעטרות קלועות מכסף של טליתות, נמצא בעבר שהחוט הבסיסי היה פשתן.
כובעי פרווה:	בעיקר ממזרח ארופה, מצוי מאד שעטנז - וחובה לבדוק.
כובעי קסקט:	מצוי הרבה שעטנז, גם מתוצרת הארץ - וראוי לבדוק.
כורסאות, ספות וכסאות:	כשבד הריפוד מצמר - צריך בדיקה, כי לעיתים חוט התפירה עשוי פשתן. כשבד הריפוד סינטטי או כותנה, אין מצוי שעטנז. רב הספות שיוצרו בישראל לפני 1980 (תש"מ) - מכילות שעטנז.
כפות:	אין מצוי שעטנז.
כפפות:	נדיר שיש שעטנז. כפפות עבודת יד או יוקרתיות, או כשכתוב שמכילות "סיבים אחרים" יש לשאול במעבדה.
כתפיות:	אין מצוי שעטנז.
לבינים:	אין מצוי שעטנז.
מגבות:	אין מצוי שעטנז.
מגבעות לבד:	המגבעות השחורות הרגילות, עשויות מצמר ארנבות ואין מצוי בהם שעטנז. יש מגבעות זולות העשויות מצמר רחלים, ובמקרים נדירים - יש בהם חוט פשתן.
מגפיים:	הסוג היקר יותר - הביטנה לפעמים צמר, והתפירה או המילוי עלולים להיות מפשתן, וראוי לבדוק. מגפיים זולות ללא תפירות - אין מצוי שעטנז.
מזרונים:	אין מצוי כיום שעטנז במזרונים, בארץ ישראל.
מכנסיים:	כשמכילות צמר או פשתן - ראוי לבדוק, (גם כשהזקט נבדק ונמצא כשר). כשהבד החיצון אינו מכיל צמר או פשתן אין צורך לבדוק. מכנסי ג'ינס - אין מצוי שעטנז.
מעילי גשם:	כשהבד החיצון צמר - חובה לבדוק. כשהבד החיצוני והביטנה אינם צמר - אין מצוי שעטנז.
מעילי "דובון":	כשהמילוי והביטנה פוליאסטר, אין מצוי שעטנז.
מעילי חורף:	מצוי מאד שעטנז - וחובה לבדוק, הן של גברים והן של נשים, הן קצרים והן ארוכים.
מעילי פרווה:	יכולה להיות ביטנה או חיזוקים מצמר ופשתן, וחובה לבדוק.
נעלי בית:	כשעשויים מצמר או פשתן ראוי לבדוק.
סוודרים:	ראה אפודות.
סריגים:	סריגי אקריל אין מצוי שעטנז. סריגי צמר, ראה "אפודות".
עניבות:	הביטנה לפעמים עשויה מצמר. ולכן - עניבה מפשתן או מצמר, ראוי לבדוק. כשהבד מחוספס - יכול להיות בה פשתן גם כשעשויה מפוליאסטר בעיקרה, וראוי לבדוק. עניבה משי או סינטטית - בדרך כלל אין מצוי שעטנז, אבל יש חברות ידועות שמכניסות בהם שעטנז, וכדאי לברר במעבדות.
פיג'מות:	אין מצוי שעטנז.
שטיחים:	שכיח שהתחתית או החיזוקים פשתן, ולכן שטיחים מצמר - חובה לבדוק (ובפרט שטיחים ממזרח אירופה, או "שטיח פרסי"). כשאינם מצמר אין צורך לבדוק.
שכמיה:	יכולה להכיל שעטנז בבד או בביטנה, וראוי לבדוק.
שמיכות:	סתם שמיכות צמר - אין מצוי שעטנז. כשעשויות מצמר ממוחזר או מסיבים מעורבים, וכן שמיכות עבודת יד מהשוק הערבי - ראוי לבדוק.
שקי שינה:	לפעמים יש מילוי של בלאי בגדים.
תיקי בד:	אין מצוי שעטנז.
תיקונים:	גם בגד שנבדק בעבר ולא היה בו שעטנז, מכל מקום כשנמסר לתיקון, או להחלפת ביטנה וכדומה, יש לבדוק שוב כדי לוודא שהחייט (אפילו שהוא דתי) לא הכניס בבגד (אפי' בשגגה) שעטנז. חייטים רבים משתמשים לתיקונים בשאריות בדים וחיזוקים מפשתן, ולפעמים גם תופרים כפתורים בחוטי פשתן.

הטבלה באדיבות בית ההוראה המרכזי שע"י מכון ירושלים לדיינות

ברכות מאליפות

למע"כ הר"ר שלום לבנהרץ שיחי' לאוי"ט

מנהל רשת "המקום הנכון"

על

סיועו הרב להדפסת הקונטרס

יזכה לסייע לבני התורה ועמליה, הם ובני משפחתם, ללבוש בגדים כדת וכהלכה,

מתוך שפע ברוח ובגשם

חדש! ירושלים: רח' תובל 8, רוממה (מאחורי 'ש'), טל. 02-5389179
בני ברק: רח' אהרונוביץ 10 (מרכז רימונים), טל. 03-6198822
כפר חב"ד: אזור התעשייה (מול תחנת הרכבת), טל. 03-9606704

בחסות: